

Zomertarwe van Zeeland tot Friesland beproefd

Profielschets en samenwerking

Biologische telers zijn zeer tevreden over de zomertarwe Lavett. Helaas hebben tarwerassen maar een beperkte levensduur. Een paar jaar na introductie verliezen ze meestal hun resistentie en kan het snel bergafwaarts gaan met de productie. ACM, Louis Bolk Instituut en Zeeuwse Vlegel zijn al vast op zoek naar nieuwe baktarwerassen voor de periode na Lavett.

Voor een goede beoordeling werden proefbroden gebakken. foto Jan Koeman

In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn de rassenproeven, uitgevoerd door ACM en Zeeuwse Vlegel, dit jaar niet onafhankelijk uitgevoerd maar zorgvuldig op elkaar afgestemd. Een deel van de beproefde rassen werd door veredelingsbedrijven speciaal voor deze proeven geselecteerd. Basis voor de sectie vormde een profielschets, opgesteld door het Louis Bolk Instituut (LBI) samen met ACM en Zeeuwse Vlegel en biologische telers. ACM zaaide negen rassen in vier herhalingen op het biologische gedeelte van het Friese Proefbedrijf Kollumerwaard. Een overeenkomstige proef van Zeeuwse Vlegel werd onder milieuvriendelijke omstandigheden

(niet biologisch) op de Rusthoeve in Colijnsplaat uitgevoerd. De biologische telers Lex Kruit (De Zonneboog) in Lelystad en Jan Bokdam in Biddinghuizen beproefden vijf rassen.

De resultaten

De eerste resultaten (Tabel 1) betreffen één onderzoeksjaar. Het jaar 2000 was een goed tarwejaar met een lage ziektedruk. In minder gunstige jaren kunnen sommige rassen alsnog door de mand vallen. Een voorbeeld hiervan is het ras Tinos, dat het dit jaar goed doet in de Kollumerwaard, maar in eerdere jaren wisselende resultaten gaf. Tinos is alleen in Friesland beproefd.

Bij het vergelijken van rassen bestaat de neiging om eerst naar de opbrengst te kijken. De nieuwe lijn ZE97-379 scoort dan zowel in Friesland als in Zeeland uitstekend. Zaad van ZE97-379 komt waarschijnlijk in het najaar van 2001 onder de naam Pasteur op

de markt, als het officiële toelatingsonderzoek is afgerond. Een andere ras met een goede opbrengst bij Zeeuwse Vlegel is Melon. De oogst is 12% hoger dan Lavett. Op de drie biologische proefvelden is het verschil in opbrengst kleiner (3-4%). Van het ras Melon is bij ACM biologisch zaaizaad beschikbaar.

Het saldo van tarwe wordt uiteraard niet alleen bepaald door de opbrengst, maar ook door de kwaliteit. De teler ontvangt een hogere prijs naar mate het hectolitergewicht, valgetal, eiwitpercentage en de zeleny-waarde hoger zijn. Voor deze laatste twee waarden, die ook voor een groot deel de bakkwaliteit beïnvloeden, scoren Melon en ZE97-379 net voldoende.

De waardering van de bakkwaliteit op basis van laboratoriumbepalingen zegt niet alles. Om de bakkwaliteit goed te kunnen beoordelen werden dan ook proefbroden gebakken. Daaruit blijkt dat het brood, gebakken uit ZE97-379 en Melon, zich kan meten met de besten: de rassen Tinos en Sunnan. Voor telers is deze manier van beoordelen van bakkwaliteit echter niet direct van belang, want uitbetaling vindt plaats op basis van laboratoriumbepalingen.

Tabel 1. Opbrengst van de rassen vergeleken met Lavett (=100)

	Kollumerwaard (proef ACM)	Bedrijf Bokdam (demoveld ACM)	Bedrijf Kruit (proef LBI)	Rusthoeve (proef Zeeuwse Vlegel)	Gemiddelde
Arcade	88	90	102	93	
Baldus		89		89	
Cracker	98		109	103	
Lavett	100	100	100	100	100
Melon	104	104	103	112	106
Morf				106	106
Panifor	76	81		85	81
Sunnan	98	91	89	92	92
Tinos	110				110
Vinjett	101	96	108	102	
ZE97-379	118			117	117
100 = (kg/ha)	7224	7272	6968	6726	

Tabel 2. Bakwaarde van de rassen

	Zelenywaarde	Eiwitgehalte	Valgetal	Hectolitergewicht
Arcade	++	+++	+++	-
Baldus	++	+	+++	++
Cracker	+	+	-	-
Lavett	++	+	++	+
Melon	+	+	+++	++
Morf	-	-	+++	---
Panifor	+++	+++	+	+
Sunnan	+++	++	+++	+
Tinos	++	++	+++	+++
Vinjett	++	+	+++	++
ZE97-379	+	+	+++	+++

Profielschets

Vorig jaar inventariseerde het Louis Bolk Instituut welke raseigenschappen telers en handel belangrijk vinden. Op deze lijst, de zogenaamde profielschets, staan ook een aantal kenmerken die de teler ondersteunen bij de biologische teelt: efficiënte benutting van de bemesting, onkruidonderdrukking (goede bodembedekking, uitstoeling, veel blad) en de gezondheidbevorderend vermogen. Dit laatste betreft niet alleen resistenties, maar ook andere factoren die er voor zorgen dat schimmels minder schade kunnen veroorzaken zoals een lange

MINDER RISICO'S MET RASSENMEGSELS?

Het areaal biologische zomertarwe bestaat voor het overgrote deel uit Lavett. Dat is niet zonder risico. We weten immers uit ervaring dat een gezond ras van het ene op het andere jaar ziek kan worden. Lex Kruit teelt daarom liever mengsels van verschillende rassen. Andere biologische telers hebben hun bedenkingen, want een ras met een lagere bakwaarde kan de kwaliteit van de hele partij naar beneden halen. In de proef van Kruit en het LBI zijn vijf verschillende mengsels opgenomen. Hier gaat de bakwaarde van de mengsels juist omhoog: vier van de vijf mengsels hebben een even goede bakwaarde als Sunnan (het beste bakras). Dit gaat niet ten koste van de opbrengst, die voor de mengsels vergelijkbaar is met Melon (hoogste opbrengst). Daarnaast vertonen de mengsels minder variatie tussen de herhalingen, wat op meer stabiliteit duidt. Een jaar is onvoldoende om definitieve conclusies te kunnen trekken. In 2001 wil het LBI het onderzoek naar mengsels dan ook voortzetten. Voor meer informatie: Aart Osman, LBI, tel. 0343-517814.

Tabel 3. Waardering van enkele belangrijke veldkenmerken

	Lengte stengel	Afstand aar-vlagblad	Laatste blad lang groen	Uitstoeling	Bodembedekking	Vroegheid
Arcade	+	-	-	+	+	+
Baldus	--	-	-	++	-	+
Cracker	+	++	+	++	++	+
Lavett	++	+	+	++	++	+
Melon	+	+	+	+	++	+
Morf	---	---	++	+	-	+
Panifor	-	+	?	+	-	++
Sunnan	+++	+++	++	++	++	-
Tinos	+	?	+	++	++	+
Vinjett	++	+	-	++	+	+
ZE97-379	+	-	++	++	++	-

stevige stengel en een aar, die hoog boven het vlagblad uitsteekt. Voor deze eigenschappen scoren Sunnan, Lavett en Cracker het best (Tabel 3).

Uitdagingen

Het droomras combineert bovengenoemde teelteigenschappen met een goede opbrengst en een goede bakkwaliteit. In de praktijk is het natuurlijk moeilijk een ras te vinden dat aan alle gevraagde eigenschappen voldoet. Wel is het mogelijk het ideale ras beter te benaderen door nieuwe rassen bij de officiële beproeving voor toelating te beoordelen volgens de profielschets. Rassen die in dit zogenaamde Cultuur en Gebruikswaarde Onderzoek (CGO) als goed beoordeeld worden komen op de Aanbevelende Rassenlijst. Bepalend zijn hierbij de criteria, die in de beoordeling voor het CGO gebruikt worden. Deze criteria geven uiteindelijk ook de richting aan

waarin zaadfirma's hun rassen ontwikkelen.

Hiermee komen we bij de uitdaging voor de komende jaren. Het Louis Bolk Instituut heeft de discussie geopend met de 'Commissie voor de samenstelling van de rassenlijst voor Landbouwgewassen' en verantwoordelijk voor de rassenlijst, zaadfirma's, handel en telers om de komende jaren tarwerassenonderzoek onder biologische omstandigheden en volgens de criteria van de profielschets uit te voeren. Als het onderzoek gedurende drie jaar volgens een goedgekeurd biologisch protocol plaats vindt, kunnen de rassen die goed scoren in het biologische CGO, als aparte categorie 'geschikt voor biologisch' op de Aanbevelende Rassenlijst opgenomen worden. Het gesprek met de betrokkenen is gaande en Louis Bolk Instituut, PAV en Zeeuwse Vlegel streven er naar om in het voorjaar van 2001 van start te gaan.

Oogst van proefveldjes op de Zonneboog in Lelystad. foto Anna de Weerd

Aart Osman, Aart den Bakker & Jan Koeman,
Louis Bolk Instituut, ACIM, Stichting Zeeuwse Vlegel